

УДК 37.025

Чепига М. П., кандидат ветеринарних наук, доцент**Мицук О. А.**, кандидат хімічних наук, доцент**Мідяний С. В.**, кандидат хімічних наук, доцент**Мотько Н. Р.**, кандидат сільськогосподарських наук, ст. викладач ©*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.Гжицького*

ФОРМУВАННЯ ХАРАКТЕРУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

В роботі показано основні етапи формування характеру особистості. Показана роль волі в подоланні внутрішніх і зовнішніх перешкод, подана класифікація вольових особистісних якостей. Показано основні педагогічні прийоми у виховній роботі

Ключові слова: *особистість, характер, воля, педагог.*

Характер (грецьк. «відбиток», «відмінна риса», «ознака») – індивідуальна стійка система звичних засобів поведінки людини. Перші ознаки виникнення і стабілізації характеру необхідно шукати на початку життя людини. Вік від 2-3-х до 9-10-ти років є сензитивним періодом для становлення характеру, а також оптимальним. Під керівництвом дорослих формуються такі риси характеру: доброта, чуйність, комунікабельність чи егоїстичність, байдужість до людей, черствість. Початкове формування пов'язане з першими місяцями життя і стилем спілкування батьків з дитиною. Якщо вони дитині приділяють багато уваги, спілкуються з нею, цікавляться її бажаннями, то в такої дитини розвинеться довіра до людей, комунікабельність, життєрадісність. В протилежному випадку високою є ймовірність прояву таких рис, як замкнутість, закритість.

Працьовитість, акуратність, відповідальність, добросовісність, наполегливість та інші так звані "ділові" якості, як і їх антиподи, формуються пізніше в дитячих іграх, в доступних видах домашньої роботи. Риси характеру, що проявляються у стосунках чи спілкуванні з людьми, формуються в початкових класах школи, коли у дитини різко розширюється контакт зі шкільними друзями і вчителями. Таким чином, становлення характеру відбувається приблизно у віці до 12 років, вбираючи в себе і вродженні властивості нервової системи, і виховання в сім'ї, і приклад батьків, педагогів, і особистий досвід. Проте в цьому віці починається новий важливий етап у житті кожного з нас – становлення особистості. В юнацькому віці людина вчиться бути господарем самої себе, намагається формувати і змінювати свій характер залежно від життєвих цілей і цінностей. Нелегкий досвід боротьби з самим собою і одночасне прийняття себе і створює в зрілому віці те, про що свого часу висловився В. Гюго «життя людини – це його характер».

Характер впливає на всі властивості особистості, на її пізнавальні, вольові, емоційні процеси і стани. Ще давньоримський поет Назон зауважив, що «заняття накладають відбиток на характер людини». У характері, що сформувався, провідним компонентом є система переконання. Переконаність визначає довгострокову спрямованість поведінки людини, її непохитність у досягненні поставлених цілей, впевненість у справедливості і важливості справи, яку вона виконує. Особливості характеру тісно пов'язані з інтересами людини за тієї умови, що ці інтереси стійкі і глибокі. Поверхневість і нестійкість інтересів нерідко сполучені з недоліком самостійності і цілісності особистості людини. І, навпаки, глибина і змістовність інтересів свідчать про цілеспрямованість, наполегливість особистості.

Вирішальне значення в характері належить морально-вольовим якостям, зокрема, здатності долати перешкоди, душевний та фізичний біль, наполегливості, самостійності, рішучості, дисциплінованості, оскільки вони зумовлюють типові для особистості особливості діяльності і соціальної поведінки.

Воля - свідоме регулювання людиною своєї поведінки (діяльності та спілкування), пов'язане з подоланням внутрішніх і зовнішніх перешкод. Це здатність людини, яка проявляється в самодетермінації і саморегуляції нею своєї поведінки і психічних явищ.

Головну психологічну функцію волі складає підсилення мотивації й удосконалення на цій основі регуляції дійсності.

На рівні особистості вияв волі виражається в таких властивостях, як:

- сила волі (ступінь вольового зусилля для досягнення мети);
- наполегливість (уміння людини мобілізувати свої можливості для довготривалої перемоги над труднощами);
- витримка (уміння пригнічувати дії, почуття, думки, що шкодять здійсненню для прийнятого рішення);
- енергійність.

Це первинні (базові) вольові особистісні якості, які визначавсь більшість поведінкових актів.

До вторинних вольових якостей належать:

- рішучість (уміння приймати швидкі, обґрунтовані рішення);
- сміливість (уміння переборювати страх і йти на певний ризик для досягнення мети, незважаючи на небезпеку для власного добробуту);
- самовладання (уміння контролювати свої почуття і підпорядковувати свою поведінку вирішенню свідомо поставлених завдань);
- упевненість у собі.

До третинних вольових якостей належать:

- дисциплінованість (свідоме підпорядкування своєї поведінки загальноприйнятим нормам);
- принциповість (вірність певній ідеї в переконанні і послідовне проведення цієї ідеї в поведінці);

- обов'язковість (уміння добросовісно брати на себе обов'язки і виконувати їх);
- діловитість;
- ініціативність (уміння працювати творчо);
- організованість (розумне планування і упорядкованість своєї праці);
- виконавчість (старанність, виконання в термін обов'язків).

Третинні якості волі звичайно формуються тільки в підлітковому віці, коли вже є досвід вольових дій.

Вольові якості можна виховувати в людини. І. П. Павлов підкреслював, що людина - це єдина система, здатна регулювати сама себе в широких межах, тобто може самоудосконалюватися. Люди зі слабкою волею при продуманій педагогічній роботі з ними можуть стати активно діяльними. При цьому треба брати до уваги індивідуальні особливості людини, наприклад її темперамент. Зокрема, у холерика легше виробити активність і рішучість, ніж у меланхоліка. Сама людина повинна з юного віку тренувати свою волю, виробляти такі якості, як самовладання, активність, сміливість.

Для того, щоб формувати ці якості, батькам і педагогам-вихователям потрібно мати знання зі сфери психології й педагогіки.

Свобода особистості в психологічному плані - це, перш за все, свобода волі. Людина не вільна від соціальних умов. Але вона вільна зайняти позицію щодо них, оскільки ці умови не зобов'язують її повністю. В цьому плані свобода - це коли людина сама повинна вирішувати, чи обрати їй добро, чи поступитися злу (Ф. М. Достоевський).

Одним із важливих педагогічних прийомів у виховній роботі є диспут. Диспут навчає умінню захищати свої погляди, переконувати інших людей. Диспут цінний тим, що знання, які здобуті під час зіткнення думок, визначаються високою міцністю і свідомістю.

Педагогу на диспуті необхідно сказати так, аби вихованці почули в його слові його волю, культуру, особистість. Справжній педагог не поспішає відкинути помилкові судження, не втручається у суперечку, не нав'язує своєї думки. Недопустима позиція замовчування і заборони. Важливим у вихованні є приклад. Ще давньоримський філософ Сенека стверджував: "Важко довести до добра повчаням, але легко прикладом". Діти швидше вчать наслідувати, аніж пізнавати. Л. М. Толстой вважав, що все виховання зводиться до доброго прикладу: "З ким поведешся - від того й наберешся".

Приклад як метод педагогічного впливу ґрунтується на бажанні студента наслідувати, але не зводиться до пристосувальницької діяльності. Прикладом для наслідування можуть бути батьки, товариші по навчанню, діячі науки і культури, педагоги, вихователі.

Без авторитету неможливий вихователь. Педагог повинен сам відповідати тому, чого він вимагає від вихованців, на що він їх налаштовує і до чого закликає.

Отже, характер не є застиглим утворенням, він формується на всьому життєвому шляху людини. Характер, незважаючи на свою багатогранність,

лише одна зі сторін, але не вся особистість. Людина здатна піднятися над своїм характером, здатна змінити його. Особистість може кинути виклик обставинам і стати іншою (якщо, звичайно, вона не ховає свого безсилля за фразою “Такий вже в мене характер”).

Література

1. Немов Р.С. “Психология” Учеб. Для студентов высш. Пед. заведений. – М.: Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 1997.
2. Грановская Р.М. “Элементы практической психологии”. – СПб.: Свет, 2000.
3. Чепига М.П. «Плекаймо інтелектуальну еліту». -Львів: Тріада плюс, 2007.
4. Рубинштейн С.Л. // Основы общей психологии: В 2т. – Т. II. – М., 1989.
5. Психологія сучасного підлітка / під ред. Д.И.Фельдштейна. М 1987. 6. Психологія формування і розвитку особистості. М.,1981.

Summary

The basic stages of personality character formation have been shown in this article. The role of will for overcoming of internal and external obstacles has been discussed and the classification of will personal features has been demonstrated. The main pedagogical approaches in educational work have been discussed.